

NÂMI DİĞER: İNGİLİZ KEMAL"

“Yunanistan'daki bütün Türk esir subaylar, hiç kimse ile görüştürülmeyip her türlü hizmet dahi kendilerine yaptırılmaktadır. Cephede yaralı olarak esir edilen subay ve erler iyi tedavi edilmeden hastaneden taburcu edilmekte malul kalmalarına sebebiyet verilmektedir... Esir edilen bütün subayların elbiseleri soyulmuş, paralan alınmış, dövülmüş ve yolda her türlü hakaretler edilerek Atina'ya getirilmişlerdir... En küçük bahanelerle esir edilen sivil memurlar da halktan 14-15 yaşlarında çocuklar ve 70 yaşında ihtiyarlar çadırlarda ve toprak üzerinde yatırılmaktadır. Vefat eden Türk esirlerine dinen lâzım gelen hürmet yapılmayarak ve dini merasimden mahrum bir suretse Hristiyan mezarlığına defnedilmektedir Esirlere gelen mektuplar kendilerine verilmeyerek yakılmaktadır.”

*(esir) Albay Cafer Tayyar
28 Eylül 1921
Atina Askeri Hapishanesi*

İzmir’de, Kordondaki Kuronaridi gazinosunda yemek yiyordum. Yemeğin sonlarına doğru kapı açıldı; içeriye tanıdık bazı simalarla beraber Necâti denilen şeytan girdi. Bu adam vaktiyle Antalya’da da beni tanımış; kendisine görevde olduğumu söyleyerek ağzından söz almıştım. Yanındakilerin kulağına eğilerek bir şeyler fısıldadı. Diğerleri de kötü kötü bana bakmaya başlayınca vaziyeti anladım ve hemen hesabı ödeyip gitmeye davrandım. Grup da vakit geçirmeden içerdeki Yunanlı iki subayın masasına gidip beni göstererek konuşmaya başladılar. Tam kapıdan çıkıyordum ki o iki subay yetişti ve Rumca; “Pasaportunuz?” dediler. Ben, kapıya doğru ilerlerken İngilizce olarak; ‘Anlamadım, ne soruyorsunuz?’ cevabını verdim. Bir taraftan yürüyoruz, bir taraftan da sürekli etrafıma bakınarak bir kaçış yolu arıyordum. Az ilerideki rıhtımda bir İtalyan bahriye subayını görünce hemen atılarak yanımdaki İtalyan pasaportunu gösterdim ve rahatsız edildiğimi söyledim. Allah’tan bu İtalyan subayı ilgilendi; bir araba durdurarak bindik ve İtalyan Konsolosluğuna gittik.

Konsolosluktaki ilk işim, o âna kadar kullandığım sahte Amerikan pasaportunu imhâ etmek oldu. Daha Antalya’da iken bir tanıdık vasıtasıyla yine İtalyan Konsolosluğundan “Trablusgarplı Ali” adına aldığım gerçek pasaport şimdi çok işime yarayacaktı. Konsolos, pasaportumu ve diğer evrâkımı inceledikten sonra; “Merak etmeyiniz size kimse dokunamaz” diyerek beni oldukça rahatlatmıştı. Fakat heyhât; uzaktan uzağa ayak seslerini işittiğim belâdan bu kadar kolay kurtulamayacağımı nereden bilecektim! Gerekirse Konsolosluğa girilerek

tutuklanmam için İzmir Polis Müdürü Niko Foriki'ye kesin emir verildiğini çok sonra öğrendim. Gerçi buna da gerek kalmadı ya...

Birkaç gün sonra yanımda Konsolosluk kavası da olduğu halde şehre çıktık. Kordon'a henüz gelmiştik ki bizi takip ettiklerini düşündüğüm 15-20 asker etrafımızı çevirdi ve bizi karga tulumba bir arabaya aldılar. Kavas itiraz edecek gibi olunca onu da tutuklayıverdiler. Getirildiğimiz binada ilk gördüğüm insan Necâti olunca öyle bozuldum ki eğer bıraksalar bir hamlede namussuzun kafasını patlatacaktım. Polis Müdürü sürekli sorular soruyor; ama ben anlamamış gibi yaparak sürekli İngilizce; "Rumca bilmiyorum; ben bir Amerikan gazetecisiyim" diyordum. Bir netice alamayacaklarını anlayınca beni bir odaya kapattılar ve geceyi bir iskemlenin üzerinde geçirdim. Hayâlimden, daha üç beş gün öncesine kadar; bir Amerikan gazetecisi kimliğimle balolarda, yüksek rütbeli Yunan subaylarıyla geçirdiğim saatler; Yunan Kralıyla sohbetlerimiz ve birlikte yaptığımız cephe ziyaretleri geçiyordu.

Beni gammazlayan o grubun içinde, Yunanlılara yeni sığınmış olan Çerkez Edhem de vardı. Muhtemeldir ki Necâti denen uğursuz, beni onların peşlerine düşmüş bir ajan olarak tanıtmıştı. Bu kanaatim, polis müdürünün sorularıyla vuzuha kavuşunca hemen karşı taarruza geçtim ve Çerkez Edhem ile arkadaşlarının; Anadolu'daki direnişi kolaylaştırmak adına Yunanlıların arasına sokulmuş olabileceğini anlatmaya başladım. Geçtiğimiz haftalarda elde ettiğim fakat benim bilemeyeceğimi düşünecekleri bazı gizli bilgileri de araya sıkıştırıyordum ki inanmaları kolaylaşsın. Çerkez Edhem'in özellikle Karadeniz Pontus Rumlarını nasıl katlettiğini uydurarak damarlarına basıyordum. Bir Amerikan gazetecisi olarak şahit olduklarımı anlatmak benim vazifemdi(!)

Günler, haftalar geçiyor; fakat durumumda bir gelişme olmuyordu. Bu arada, Yunanlıların; Avrupa'nın gözü önünde Müslümanlara yaptığı mezâlim ve baskılara birebir şahit oluyordum. Benim bir Amerikalı olup olmadığımı netleştirememiş olduklarından bana henüz dokunmuyorlardı. Elimden geldiğince bu vahşeti kâğıda döküyor ve bana sadâkatini takdir ettiğim, Arjantinli bir Musevî olan arkadaşım Jan Matalon vasıtasıyla yabancı ülke konsolosluklarına gönderiyordum. Maalesef çabalarım neticesiz kaldı. Medeni Avrupa bu feryadı duymaya yanaşmadı.

Edhem, Necâti ve arkadaşlarının hakkımda söylediklerini boşa çıkarmak için yeni bir yol bulmuştum. Değişik isimlerle yazdığım mektupları; gâh Yunan Kralı'na, gâh Ester Kıyadis'e, bazen Yunan Genel Karargâhına bazen de istihbarât başkanına göndererek Edhem ve arkadaşlarını ihbâr ediyordum. Yunan yetkililerin kafası bir hayli karışmış olmalı ki nihayet bu arkadaşlar hakkında tahkikâta başladılar. Bu arada, benim de ilk sorgum yapıldı. İstihbarât başkanı Albay Rangavis'in odasında bir hayli sıkıştırıldım. Amerikalı bir gazeteci olduğumdaki

ısrarımı sürdürdüm. Hatta bir ara ayağa kalkarak Amerikan danslarından örnekler dahi gösterdim. Rangavis'in aklının bir hayli karıştığı belli oluyordu. Sorgu sona erdiğinde; benim masum olduğuma inandığını ve bunu Kıyadis'e söyleyeceğini söyleyerek tekrar hücreme gönderdi.

İlk sorgunun üzerinden birkaç gün geçti. Şimdi de cin fikirli ve kurnaz Kıyadis'in huzurundayım. Rangavis gerçekten sözünde durmuş ve benim için Kıyadis'le konuşmuştu. Fakat keskin bakışlarıyla ruhumun derinliklerine girmek isteyen Kıyadis hiç de iknâ olmuş gibi görünmüyordu. Ertesi gün, Divan-ı harpten celp kâğıdı gelince hiçbir ilerleme kaydedemediğim belli oldu. Mahkemeye çıkmasına çıkacaktım; fakat hiç param kalmamıştı. Sağ olsun burada tanıştığım ve hemen kaynaştığımız Manisalı Mehmet Efendi, hapishanede kahvecilik yaparak kazandığı parayı tereddütsüz elime tutuşturdu. Bu kıymetli insana ömrüm boyunca minnettar kalacağım. O günlerde arkadaşım Matalon da; Fevzi (Çakmak) Paşa'nın dolaylı yollarla gönderdiği 100 lirayı ulaştırınca kurtulacağıma itimâdim tekrar artmış; enikonu rahatlamıştım.

Nihayet mahkeme günü geldi. Öğrendiğime göre İzmir in Türkçe, Rumca ve Fransızca gazeteleri benden bahsediyormuş. Bu arada Çerkez Edhem de Eşmeli Râif adında biriyle haber göndererek; "mahkemeye gelip şahitlik yapmayacaklarını" bana iletmişti. Salon hınca hınç doluydu. Yunanlı savcı; benim Anadolu'dan gönderilmiş bir casus olduğumu söyleyerek idamımı istedi. Ben ise tercüman vasıtasıyla; bunun bir düzmece olduğunu, Amerikalı bir gazeteci olduğumu yineledim. Hâkim; "Bunu nasıl ispât edersiniz?" deyince, daha önce yaptığım gibi bilinen Amerikan danslarından örnekler verdim. Casusluğuma delil bulamadıkları gibi bir de yaptığım gösteri tüm mahkeme heyetinin kafasında soru işaretleri belirmesine yetmişti. Fakat son bir hamle daha yaptılar ve benim gerçek kimliğime ulaşabilecekleri bir şahit çağırdılar. Şahidin adını duymamla ürpermem bir olmuştu. Çünkü şahit olarak, pansiyonunda kaldığım Madam Mari'yi çağırmışlardı. Birçok geceyi dışarıda geçirmeme ve bazen istihbarat toplamak için haftalarca cepheye gitmeme rağmen bu kadıncağız, benim her gün muntazaman eve geldiğimi ve kesinlikle çok efendi bir Amerikalı olduğumu söyledi. Kendisine şükran hisleri beslediğim bu kadının bana gösterdiği himayeci tavrın yegâne îzâhı; onun pırlanta misâli iyilik dolu kalbiydi. Kıyadis'in baskısı altında olduğu âşikâr olan savcının idamımdaki ısrarına rağmen mahkeme heyeti beni beş seneye mahkûm etti. Karardan memnun kalmayan Kıyadis, pek tabii olarak bu heyeti cezalandırmakta hiç vakit kaybetmedi ve ilk iş olarak divan-ı harp reisini hemen görevden aldı.

Kim bilir ne vakte kadar meskenim olacak hapishaneye tekrar dönmüştüm. Beni idamlıklara mahsus, mezara benzer bir hücreye kapatmışlardı. Hücremden nâdirenen çıkıyor, vaktimin çoğunu hücreme çekilip düşünmekle geçiriyordum. Bu benim lehime bir durumdu; çünkü diğer

yüz kişilik koğuşlara beş yüz civarında insan kapatıyorlardı. Bunların çoğu, sudan bahanelerle İzmir vilâyeti civarından getirilen Türklerdi. Yunan subay ve askerleri bu masum insanlara, insanlıkla bağdaşmayacak işkenceler yapıyorlardı. Maksudları; bu günahsız Müslümanları açlıkla, havasızlıkla ve murdarlıkla öldürmekti. Her sabah koğuşlara gelen subaylar sorgusuz sualsiz; ellerindeki tel kamçılarla Türk esirleri, vücutlarını parçalayınca kadar döverlerdi.

Gece gündüz, aklım fikrim hep firar etmek çarelerini düşünmekle meşguldü. Tam o günlerde hapishaneye yeni insanlar getirildi. Bunlardan Sadâ-yı Hak gazetesinin sorumlu müdürü Hüsnü Bey, Uşak ve çevresinde propagandacılık ithamıyla tutuklanmıştı. İzmir'in önde gelen tüccarlarından Alaiyeli Halim ve Kadızâde Mustafa Beylere ise bir sebep göstermeye bile gerek görmemişlerdi. Bu arada ben de yeni projemi uygulamaya koymuştum: Henüz pek bilinmeyen bir şey olan "Bolşeviklik" taraftan gibi hareket etmeye başladım. Bu sayede Rumlara ve özellikle de Ermenilere yaklaşma fırsatı buldum ve netice almakta da gecikmedim. Ermenilerin yardımıyla gardiyanlar arasında emniyet telkinine de muvaffak olmuştum. Bir gün, bana çok güvenen Ermeni Arşadis'e güya bir sır verdim; "Moskova'da, Bolşevizm propagandasında kullanmak üzere bana verilen çok miktarda altın vardı ve ben yakalanacağım endişesiyle onu Mersin'de bir yere gömmüştüm. Şayet buradan çıkmaya muvaffak olursam onu seve seve onunla paylaşabilirdim! Hatta bu alan, bize yardım etmeyi kabul eden gardiyanlara bile yetecek miktardaydı. Üstelik bize yardım etmeyi kabul eden gardiyanın aklıa kötü bir şey gelmesin diye önceden teminât olarak 200 lirayı bankaya yatırmak da mümkündü..." Plan etkisini göstermekte gecikmedi. Ermeni dostum, Lefter isimli bir gardiyanla çıkageldi ve etraflıca konuştuk. Lefter üç gün sonra kapı nöbetçisi olacak ve o gece kaçacaktık. Ertesi gece yatağımda uzanmış düşünüyorken Ardaşis telaşla içeri girdi:

- Eyvah! Ümitlerimiz suya düştü!

- Neden? Ne oldu ki? diyerek fırladım.

- Ne olacak, Lefter gidiyor. Hapishane çok dolmuş; ağır mahkûmların bir kısmını Atina'ya naklediyorlar. Lefter de refakatçi olarak görevlendirilmiş!

Beynimden vurulmuşa dönmüştüm. Mahkûmiyet cezasını duyduğumda bile bu kadar yıkılmamıştım. Bütün vücudum lerzeye gelmiş gibi sarsılmaya başladı. Bu hâl bir hafta kadar devam etti. Hâlbuki içine düştüğüm ümitsizlikten bir an evvel sıyrılmaya ve umudumu tazelemeye ihtiyacım pek fazlaydı. Haftalar sonra yavaş yavaş kendimi toplamaya başlayıp azmim yerine gelince, yeni plan arayışlarına giriştim. Hapishanede tanıştığım Çamköylü

İbrahim Yusuf Efe vardı. Ara sıra yanıma gelirdi ve görüşürdük. Kendime gelmeye çalıştığım günlerde sohbet ederken buradan kaçmanın bir yolu olduğundan ama kendisine yakışmadığından bahsedince hemen atılıp sordum. Burada daha önce de 12 yıl yattığını ve bu binanın lağım kanallarının denize açıldığını anlattı. Deniz çıkışındaki mazgalların da demir keski ile bertaraf edilebileceğini söyledi.

Yeni planımı hemen yaptım; ertesi gün dostum Matalon vasıtasıyla çizme ve diğer ihtiyaçları kimseye sezdirmeden getirttim. Gece olunca tuvaletin duvarını delerek lağıma indik. Aman Allah ım! Kesif kokudan nefes alamıyordum. Bir aralık bayılır gibi oldum. Dakikalar sonra kendimi toplayınca ilerlemeye başladık ve mazgala gelir gelmez hemen işe koyulduk. Ama demirler beklediğimizden çok daha kalındı. Saatler sonra hâlâ aynı vaziyette saydığımızı görünce meyûs ve mahzûn dönmek zorunda kalmıştık. Yine olmamıştı! Üzerimizi değiştirip hemen yerlerimize çekildik. Ertesi gün, teşebbüsümüz Yunanlılarca anlaşılmışsa da bir netice elde edemediler.

O günlerde hapishanenin müfettişi değiştirilmiş; gayet zâlim bir adam gelmişti. Tek suçu Türk olmak olan zavallı esirlerin ailelerinden gelen hiçbir şey kendilerine verilmiyordu. Herkesi hapishanenin iğrenç kokulu pirinç lapasına mahkûm etmişlerdi. İşkencelere, kalabalığa, havasızlığa şimdi de bu eklenmişti. Esirlerin neredeyse tamamı hastalanmıştı. Ardından ölümler başladı. Her gün üç beş cenaze çıkarılıyordu. Bu duruma müdahale etmek gayesiyle İtilaf Devletleri Temsilcilerine mektuplar yazmaya başladım. Yine bir iyileşme olmayınca esirleri isyana kışkırtmaya karar verdik. Tüm kararları daha önce bahsettiğim Hüsnü Bey, Alaiyeli Halim ve Kadızâde Mustafa Beylerle alıp tatbik ediyorduk. İnsanlar kısa zamanda kararımıza itaat ettiler. Zaten ölümün kıyısında gezinen bu mazlumlar hiçbir şeyden korkmadan “Açız!” diye haykırıyorlardı. İsyanı duyan halk telaşa kapılmış, dükkânları kapatarak evlerine çekilmişler.

Ester Kıyadis, olayın vahâmetini anlamamış olmalı ki üzerimize asker sevk etmişti. Hapishanenin duvarları yıkılmaya başlayınca o da hatasını anladı. Amacımız İtilaf Devletleri Temsilcilerini harekete geçirmektir. Asker kurşun sıkıyor, esirler taş atıyordu. Yunan askerlerinden iki yaralı, esirlerden sekiz ölü vardı. Bu kargaşanın arkasında benim de olabileceğimi anlamaları zaman almazdı. O yüzden, muhtemel bir suikasta kurban gitmemek için önlem almayı ihmâl etmemiştim. Nitekim ortalık yatışıp da odama dönünce; birilerinin, battaniyenin altına yastık koymak suretiyle yaptığım meşhur aldatmacaya çok miktarda kurşun sıkıldığını gördüm. Maksudumuz hâsıl olmuş; temsilciler olaya müdahale etmiş ve isyan da yatışmıştı. Pek tabii olarak Kıyadis’in ilk aradığı ben oldum. Kendimi, bir bedel ödemeye çoktan hazırlamıştım. “Kışkırtıcılık” suçlamasıyla, yirmi kadar Türk esirle birlikte

kelepçelendik ve kapatıldığımız yerde üç gün yemeksiz bırakıldık. Henüz bana dokunmaya cesaret edemeseler de diğer zavallıları o işkence mütehassısı müfettişin insafına terk ettiler.

Cebimde hiç param yok. Dostum Matalon'u da yanıma yaklaştırmıyorlar. Sonradan öğrendim ki zavallıyı sınır dışı etmişler. Günler sonra, birkaç Türk esirle beni bir kenara ayırdılar. “Acaba kurşuna mı dizecekler?” diye endişelenmeye başlamıştık ki mesele anlaşıldı: Bizi Atina'daki hapishaneye naklediyorlardı. Punta'dan duba biçiminde bir gemiyle yola çıktık. Ellerimin kelepçeli olmasının verdiği ızdırapla geceyi uykusuz geçirdim. Tutukluluğumun 12. ayında Pire'ye ve oradan da Atina'ya gelmiştim. Ekseriya askerî tutukluların bulunduğu Paramigmata hapishanesine kapatıldık.

Yunanlılara karşı verilen mücadelede en faydalı olacağım zamanda, dört duvar arasına düşmenin acısı yüreğimi kavuruyordu. Sürekli, bir yolunu bularak buradan kaçmayı planlıyordum. Benimle birlikte 150 civarında Türk esir vardı. Amerikalı olduğum için(!) beni Rum askerlerin koğuşuna aldılar. Paraya olan ihtiyacım had safhaya varmıştı. Neler yapabileceğimi uzun uzadıya düşündükten sonra bir karar verip uygulamaya geçtim. Yan yataktaki Ermeni'ye konuyu açtım: Boksör olduğumu, eğer arzu ederse ona da öğretip koğuşta yapacağımız gösteriler yoluyla para kazanabileceğimizi anlatınca hemen razı oldu. Hemen işe koyuldum ve Ermeni'ye kolay ve çok kullanılan birkaç hareketi tâlim ettirdim. Ertesi gün yaptığımız daha ilk gösteri oldukça coşkulu ve kazançlı geçti. Benim durumum hapisanenin her yanına yayılmıştı. Jandarmaların arasında da boksa meraklı bir asker varmış ve benimle maç yapmayı istemiş. Ben adamın yanında çocuk gibi kalıyordum. Fakat daha ilk hamlede acemi olduğumu anlayınca rahatladım ve gösteriyi galibiyetle tamamladım.

Günler böyle geçerken bir kazanç kapısı daha keşfetmiştim; falcılık! Buraya kapatılan Yunanlılar, ya Konstantin taraftarı veya Venizelosçu idi. Alttan alta kimin nereye yakın olduğunu öğreniyor; kahve fincanının telvesinin arasından ona göre bir gelecek uyduruyordum. Her defasında; türlü türlü girişler, benzetme ve tasvirler yaparak gâh sakallı gözlüklü bir adamın (Venizelos) Yunan hükümetinin başına geçeceğini, gâh uzun boylu bir askerın tahta çıkacağını uydurup uydurup söylüyordum. Zavallılar, benim adeta kehânette bulunduğuma inanıyorlar; paracıklarını bana bırakıp tatlı hayaller kurmak üzere uzaklaşıyorlardı.

Günlerce düşünmenin ardından, “nasıl firar edebilirim” arayışına bulabildiğim yegâne çare; Bolşeviklik propagandası ile Yunanlı askerleri kışkırtarak bir isyan çıkartmaktı. Aynı suçlamayla buraya kapatılan Yunanlı subay ve askerlerle tanışıyor ve alttan alta kışkırtıcılık yapıyordum. Hapishane müdüründen boks öğretme bahanesiyle kopardığım izin çok işime yaramıştı. Serbestçe tüm koğuşları dolaşabiliyordum. Çalışmalarım tam da kıvamını bulmuşken yine bir aksilikle karşılaştım. Türk olduğu söylenen ve “Acemzâde” lâkaplı bir işbirlikçi

mahkûm beni takip ediyormuş. Bu hain, bazı saf Türk mahkûmları konuşurarak asıl kimliğime dair elde ettiği bilgileri müdüre yetiştirince; âcil kaydıyla buradan gönderilmeme karar verilmiş. Bir sabah erken saatlerde eşyalarımı toplattılar ve beni Atina'daki Paleovastratos hapisanesine naklettiler.

Paleovastratos'taki ilk intibamı; geldiğim Paramigmata'nın buraya nazaran bir saray olduğu yönündeydi. Yunanistan'ın en azılı katil ve hırsızları buradaydı. Her türlü silahın sokulabildiği koğuşlarda, en ufak meseleler kanlı boğuşmalara dönüşüyor ve üç beş cenaze olmadan da bitmiyordu. Günlerim endişeyle bile olsa geçiyordu ama parasızlık belâsı yine başıma dolanmış, sıkıntım tahammül edilemez dereceye ulaşmıştı. Ne arayanım vardı ne de soranım. Anadolu beni unutmuştu. Bulduğum koğuştaki "Yani" isimli bir adam vardı. Koğuş ağalığını yapan ve kimsenin hazzetmediği Yani, bu zavallı insanları sıkıştırarak haraç topluyordu. Bu serseriye, bana ilişmediği için bu güne kadar uzak durmuşum. Nihayet bir gün bana da bulaştı ve benden para istedi. Hâlbuki parasızlığın da etkisiyle günlerimi yarı aç yarı tok geçiriyor; gittikçe tâkatten kesiliyordum. Üzerine bir de bu belâ gelince kendimi tutamayarak ayağa fırladım ve bir yumrukta adamı yere serdim. Bayılmıştı! Şansa bakın ki eğer ayağa kalksaydı ikinci yumruğu atacak gücüm de yoktu. Bu olay benim koğuştaki itibarımı artırırdıysa da pek bir işe yaramadı. İşte o günlerde tanıştığım iki Türk esir; Kâsım ve Cevdet Beyler de olmasa hapisane köşelerinde telef olup gidecektim. Bu iki muhterem insan, beni de aralarına alarak kader birliği etmişler; kendilerine ulaşabilen her lirayı benimle paylaşmışlardı.

Günün birinde bulunduğum kalabalık koğuşa, üstü başı temiz ve efendi takımından bir grup Yunanlı getirildi. Öğrendik ki bunlar, Cumhuriyet taraftarı olan ve krala karşı gruplaşan siyâsilermiş. Aradan birkaç gün geçmeden de koğuştaki, gergin saatler yaşamaya başladık: Yunanlı meşhur kabadayı "Batayya" geliyormuş. Tutukluların anlattığına göre bu herif çok yaman bir şeymiş ve içerideki Cumhuriyetçileri bir bahane ile temizleme görevi verilmiş. Herif daha koğuşa girerken ağız dolusu küfürlerle Cumhuriyetçilere saldırmaya kalkınca zaten yeterince bunaldığım ve moralim bozuk olduğu için hemen öne atıldım. Zavallı siyâsiler, atmacadan kaçan kuşlar gibi arkama sığınmışlardı. Batayya, ellerinde kesici taşıyan bir grupla üzerimize geliyordu. Attığım yumrukların boşa gitmemesi için çok dikkatli duruyordum ki havaya kalkan bıçaklı bir el gördüm. Bütün gücümle atılıp yumruğu adamın suratına indirdim. Herif yıldırım çarpmış gibi kanlar içinde yere yığılınca grup bir anda durdu ve hepsi bir tarafa çekilmeye başladı. Davayı biz kazanmıştık. Bir anda siyâsilerin kahramanı olmuşum. Hepsi sıraya girmiş, ellerindeki defter benzeri şeylere adımları yazdırıyor; imzalarını atıyorlardı.

Günlerim tek düze geçiyordu. Acaba ne oluyor? Anadolu'daki Milli Mücadele ne vaziyette?

Türk Milletinin bu işkenceden kurtuluşu ne zaman ne olacak? Ah şuradan bir kurtulsam! Elime biraz para geçse bu pekala mümkün olacaktı. Çalmadığım kapı kalmadı; fakat hiçbir ses seda yok. Bir sabah uyandığımda koğuştaki müthiş bir telaş gördüm. Herkes sövüp sayıyor; fakat küfürlerin kime olduğu anlaşılmıyordu. Tutuklulardan birine, ne olduğunu sordum: “Yunan orduları haptı yutmuş! Yunanlılar İzmir’e kaçıyormuş!” Bir anda sevinç delisi olmuşum. Vücudum titriyor, içimden bağırarak arzusu yükseliyordu. Fakat bu dakikada birilerinin hele de Türklerin sevinç gösterisinde bulunması, onun yok edilmesine neden olabilirdi. Güya bir havadisle alakam yokmuş gibi arkamı dönüp yürüdüm. Halbuki koşmak, bağırarak, ağlamak istiyordum. Kulağıma vatan sesleri geliyor, ruhuma vatan kokuları yayılıyor; hayalimle, Türk dilaverlerinin hücumu tüm heybetiyle canlanıyor; zafer nurani bir ışık gibi karanlıkları yarararak göklere yükseliyordu. Zor da olsa bir vakit sabrettikten sonra itidalini koruyarak Kasım ve Cevdet Beylerin yanına gittim. Kimselere hissettirmeden sevinç gözyaşlarıyla birbirimize sarıldık.

Atina’ya getirildiğimden bu yana fırsat buldukça buradaki İtalyan Sefaretine yazılar yazarak tabi olduğum İtalyan hükümetinin bana sahip çıkmasını talep ediyordum. Bu yazılarıma bir türlü cevap alamamam da durumu keşmekeşe bağlıyor; ümidimi, yitirmeden yeniden yazıyordum. Artık her gün, Yunan ordusunun bir başka bozgun haberi geliyor; bunu duyan bizim koğuştaki Yunanlı cumhuriyetçiler de sevinç içinde, kendilerini hapseden hükümetin düşmesini bekliyorlardı. İki gün sonra beni müdürün odasına götürdüler. Odada beni bekleyen İtalyan Sefareti yetkilisine teslim edildim. Aman Allah’ım! Yazılarım nihayet netice vermiş ve yaşanan hezimetin de etkisiyle bir anda kurtulmuşum. Savaş bitene kadar Yunanistan’da kalmak ve her gün zâbıtaya kendimi göstermek kaydıyla serbest bırakılmışım. Sizin zâbıtanızı kim sayar! Zindan duvarlarına pes etmeyen azmim zâbıtayı dinler mi?

Tek sıkıntım yol paramın olmayıştıydı. En kısa zamanda yetecek miktar para temin ederek Anadolu’ya kavuşmalıydım. Çözümü, Atina caddelerinde dalgınca yürüme hatasına düşen bir Rum’un cebinde buldum ve hiç tereddütsüz aldım. Bu benim için alelâde bir intikam anlamına da geliyordu. Ben, vatana kavuşmak ateşiyle kavruyan bir züğürttüm; o da Yunan Hükümetinin cebine cüzdan dolusu para koyduğu(!) bir vasıtaydı. Hem bana yapılanların yanında bunun ne ehemmiyeti olabilirdi ki... O akşam Yunanlı ağlayarak evine giderken ben de sevinçle vatan yolculuğuna başlamış olacaktım.

Soluğu Pire’de aldım ve ilk gördüğüm elbiseci dükkânına girerek evvela görüntüyü düzelttim. Limandaki Mesajri Vapuru'nun hareketini beklemeye başladım. Geminin tayfaları alış veriş için karaya çıkmıştı. Önce aralarına karışarak girsem diye düşündüm ama pek mümkün görünmedi. Tayfaların ellerindeki dolu sepetlerle gemiye gitmelerini bekledikten

sonra en yakın manavdan bir sepet temin edip içine sebzeler doldurdum ve koşarak sahile geldim. Güya önden gidenleri kaçırmış gibi telaşla bir sandala atladım. Rolümü o kadar mahâretle yapıyordum ki iskeledeki kontrol görevlisi askerler şaşırmış, alık alık bakıyorlardı. Beni götüren sandalcının bile şaşkınlıktan eli ayağına dolaşmıştı. Ben ise sözde telaşla gemiye doğru seslenirken bir taraftan da sandalcıya acele etmesi için Fransızca küfürler yağırdırıyordum.

Daha gemiye yanaşırken atladım ve koşarak güverteye çıktım. Buraya kadar her şey yolunda gitmişti. Şimdi vapurdakilere bir şeyler uydurmalıydım. İlk karşıma çıkan Rum kamarota —ki aynı zamanda geminin kontrol sorumlusu imiş- Rumca konuşarak; Ermeni muhâciri olduğumu, İzmir’deki tüm mallarımın Türkler tarafından yağmalandığını, şimdi de beş parasız vaziyette İstanbul’a gittiğimi anlattım ve beni himaye etmesini rica ettim. İkimiz de bir müddet Türkler hakkında atıp tuttuktan sonra beni kendi kamarasına götürdü.

Nihayet vapur kalktı. Fransız bayrağı altında Türk vatanına doğru akıyorduk. İzmir’e yanaşmaya başladığımızda daha fazla kendimi tutamadım ve gözyaşlarına boğuldum. “Ah, mübarek vatan! Sen kurtuldun ya... Sana kavuştum ya...”

ÇETİNKAYA, Metin, Vatan Yıldızlardan Uzak mı (Esir Mehmetçiklerin Dramı), Yitik Hazine Yayınları, s.241-250